

СОҶА»

бориш жуда мушкул. Бундай ҳолатда, аксинча, коррупцияни амалга ошириш технологиялари ривожланади, холос.

Масалан, бундан 4-5 йил аввал хизмат юзасидан кўчада сотиладиган ахлоқсизликка йўғрилган дисклар бўйича рейд ўтказдик. Улар сотиладиган жойларда қаттиқ назорат ўрнатилиб, сотувчиларга чоралар кўрилди. Шунда бир танишимдан сўрадим: «Дисклар ва уни сотувчилар анча йўқолиб қолдимиз?» Шунда танишим: «Қаерда йўқолади, рейддан кейин текширув қаттиқ бўляпти, деган баҳона билан нархини ошириб, бошқа жойларда сотиб юришибди», деган эди.

Нима учун шундай бўлди? Негаки, биз кўр-кўрона шакл билан ишладик. Дискни соттирмасликни мақсад қилиб олдик. Бу билан нимага эришдик? Дискнинг қизиқарлилик даражаси ва нархини оширишга сабабчи бўлдик.

Демак, коррупцияга қўл урган шахсга нисбатан ундай чора кўрилади, бундай жазо қўлланади, дейиш билангина иш тутасак, коррупционерлар сездирмасдан шу ишни бажариш йўллари кидириб топавради. Шунинг учун биз, аввало, бу иллатнинг оқибатлари нималарга олиб бориши мумкинлиги, коррупция нафақат жиноят, балки катта гуноҳ ҳам эканини бутун жамият англаб етишига эришишимиз керак. Буни айниқса, ёшларимиз онгу қалбига чуқур сингдиришимиз лозим. Шу мақсадда таълим муассасаларининг ўқув дастурларига коррупцияга қарши курашиш махсус курслари киритилди. Улардан унумли фойдаланиш, натижадорлигини ошириш эса яна профессор-ўқитувчининг зиммасида.

Бу борада таълим муассасасининг бошқа фаоллари, касаба уюшмаси, талабалар, ота-оналар вакилларидан иборат жамоатчилик кенгаши ҳам муҳим таъсир кучига айланмоғи керак. Ҳар бир олий таълим муассасасида жамоатчилик кенгаши институти шакллантирилган. Унинг барча ваколати ишга солинадиган бўлса, ўйлаймизки, самарадорлик ҳам шунга яраша бўлади.

Мақсадимиз бир, йўлимиз ҳам бирга бўлсин!

Фарзандларимизни тарбиялаш ва уларга билим беришда ҳар доим тўғри йўл тутаётимиз. Уларга ўз кучи, билими билан илм олишларига имконият яратиб берайлик, мурғак қалбига тамағирлик иллатини оғу каби жойлаштиришга йўл қўймайлик. Ўғил-қизларимизни таниш-билишлик ёки пора эвазига ўқишга олиб кириш йўлидан сақланайлик.

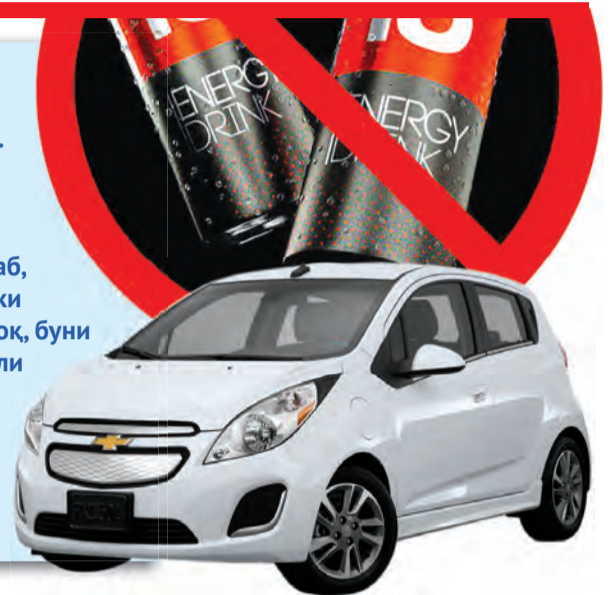
Ёшларимизга қаранг! Уларнинг аксарияти ўз кучига ишонган, қалбида Ватанига, юртига меҳр-муҳаббат жўш уриб турган, кўзлари илм олиш учун порлаган янги авлоддир. Яхшиси, бу қудратли кучга халақит қилмайлик. Аксинча, уларни қўллаб-қувватлайлик, мустақил билим олиши учун кўмаклашайлик. Ахир, ҳаммамизнинг мақсадимиз бир – коррупцияга қарши курашиш. Шундай экан, йўлимиз ҳам бир бўлсин.

Отабек БОЗОРОВ,
Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги бошқарма бошлиғи.
(ЎЗА)

ЎЙИН ИЧИДАГИ «ЎЙИН»ЛАР

ЁХУД САЛОМАТЛИГИНИ «SPARK»КА АЛМАШТИРАЁТГАН АВЛОД КИМ?

Бугунги дунёнинг чоп-чопи, югур-юғури кўп. Ҳамма қаёққадир шошган, телефонда ким биландир тортишган, интернетдаги ахборот дарёсига шўнғиган. Хуллас, бундай бир дам олиб, ҳордиқ чиқараётган одамни жуда кам учратасиз. Шунга яраша ҳамма толиққан, чарчоқ аломатлари юзларида сезилиб туради. Албатта бундай пайтда кимдир мусиқа тинглаб, яна кимдир жисмоний машқлар билан шуғулланиб ёки кўнгилочар фильмлар томоша қилиб дам олади. Бироқ, буни қарангки, чарчоқни чиқаришнинг ҳам замонавий усули урфга кирмоқда экан ҳозир. Чарчаганда энергетик ичимлик истеъмол қилиш. Барчани шу пайтгача қизиқтириб келаётган савол: энергетик ичимликлар инсонни тетик қилиши ростми? Унинг фойдаси кўпми ёки зарари?

Энергетик ичимликларга энергия ва ақлий фаолиятни оширувчи ингредиентларни ўз ичига олган ичимликлар, дея таъриф берилди. Хўш, аслида ҳам, шундайми?

Деярли барча энергетик ичимликлар таркибида мия фаолиятини рағбатлантирувчи, ҳушёрлик ва концентрацияни оширадиган кофеин мавжуд. Энергетик ичимликлар, шунингдек, одатда бир нечта бошқа ингредиентларни ҳам ўз ичига олади. Масалан, шакар – одатда энергия ичимликларидаги калорияларнинг асосий манбаи, гарчи уларнинг баъзиларида шакар йўқ ва углеводлар миқдори пастлиги қайд этилган бўлса ҳам.

Одамлар энергетик ичимликларни истеъмол қилишининг асосий сабабларидан бири уйқусиз ёки чарчаган ҳолатида ишлашига ёрдам бериш экан. Узоқ йўл босадиган, кечкурун йўлда кетадиган ҳайдовчилар кўпинча ҳушёр бўлишлари учун энергетик ичимлик истеъмол қилишади. Бироқ уйқусиз ишлайман, меҳнат қиламан дея, энергетик ичимликларни истеъмол қилиб, уларга ўрганиб қолиш кўплаб ноўғай таъсирларга олиб келиши исботланган.

Энергетик ичимлик маълум бир муддат ҳушёр бўлишга ёрдам бериши мумкин бўлса ҳам, ишдан кейинги уйқу ҳолатига салбий таъсир кўрсатиши аниқланган. Энергетик ичимликлар одамларга чарчаган вақтларида ишлашига ёрдам беради, аммо кейинчалик уйқу сифатининг пасайишига олиб келади. Ҳаттоки, энергетик ичимликларни ҳаддан зиёд истеъмол қилган инсонларда юрак муаммолари ҳам безовта қила бошлаган ва бу кейинчалик асоратли касалликларга олиб келган.

Энергетик ичимликларни меъёрдан ортиқ ичиш қон босими ёки қондаги қанд миқдорининг ошишига ҳам сабаб бўлади, ҳаттоки асабийлик, тушқунлик каби акс таъсирларни пайдо қилади.

Шунинг учун энергетик ичимликларни ҳомиладор аёллар, болалар, ўспиринлар, қариялар, гипертония, юрак-қон томир касалликлари, уйқу

бузилиши, асабийлашиш ва кофеинга сезгирлик билан оғриган одамларнинг истеъмол қилиши тақиқланади.

Бундай ичимликлар истеъмоли кўп мамлакатларда авж олаётгани анчайин хавфлидир. Бунинг аянчли оқибатлари ҳам кўринмоқда. Масалан, англиялик энергетик ичимликлар шайдоси Винни Пайнер исми талаба ҳафтадига тўрт-беш банка ичимликни кўрдим демай, ичишда давом этган. Аммо меъёрни унутган йигит бунинг ноўғай таъсирини кутилмаганда англаб етди. Бир куни у олма емоқчи бўлганида, бир йўла унинг тўртта тиши тўкилиб тушган. Оёғини кўлига олиб тиш дўхтирига югурган ўспиринга мутахассис «энергетик қувват» кучи билан тўкилган тишлардан ташқари, қолганларига ҳам жиддий зарар етганини айтган. Шифокорнинг фикрича, ҳамма бало энергетик ичимликлар таркибида жуда мўл бўлган шакарда экан.

Баъзида жисмоний машқ билан шуғулланаётганларнинг қўлида шундай ичимликка кўзимиз тушади.

Шифокорларнинг қайд этишича, энергетик ичимликлар спорт ичимликлари билан бир хил эмас. Жисмоний машқлар пайтида бундай ичимликларни ичиш сувсизланишга, бу эса ошқозон-ичак фаолияти бузилишига олиб келади. Бундай пайтда сув энг яхши танловдир.

Бекатлар, дўконлар дераза-ойналарини тўлдириб турган энергетик ичимликлар сурати, «мазасига гап йўқ», «қувватга кир» дея муҳрланган сўзлар каттаю кичикнинг эътиборини жалб этиши табиий. Бундай рекламани кўрган ҳар қандай инсонда қизиқиш уйғониши ҳеч гап эмас. Албатта, унинг таъмини татиш истаги пайдо бўлади. Бироқ бир ичишда оғизга ёқувчи ичимлик таъми кўпчиликка манзур келиб, унга ўрганиб қолиши ва бу кейинчалик чўнтакка ҳам, соғлиққа ҳам зарар келтириши турган гап.

Сўнги вақтларда айрим «учар» тадбиркорларимиз мазаси энергетик ичимликларга ўхшаш «WF», «Sitro», «Tizer», «OK» каби ичимликларни

ишлаб чиқаришди. Бугунги кунда кўпчиликнинг қўлида ушбу ичимликларни учратамиз. Ҳатто, мактаб ўқувчилари ҳам ота-онаси тушликка деб берган пулларига ушбу ичимликларни сотиб олишганига гувоҳ бўламиз. Энг қизиғи, улар ичимликни очгандан копоқ остидаги ёзувга эътиборини қаратишади. Тўғри топдингиз, улар копоқ остида автомобиль кидиришади. «WF» ёки «Sitro» ичиб автомобилга эга бўлган «шоввозлар» уларни буткул қизиқтириб қўйган. Телевизор орқали эфирга узатилаётган энергетик таъмили ичимликларнинг «мега акция»лари деярли ҳаммининг орзу-умидига айланган. Кимнингдир омади келиши ёки осонгина мол-давлатга эга бўлишга интилиш – бу бошқа масала. Бироқ ўзимизни, айниқса болаларни кунига литрлаб газли ичимлик истеъмол қилишга ундашимиз эртага қандай оқибатларга олиб келади? Нахотки фарзандимиз ёки ўзимизнинг соғлигимиздан ҳам қиммат турса шу автомобиль?

Аслида ичимлик қопқоғини йиғиб автомобилга эга бўлиш имконияти қанчалик ҳақиқатга яқин?

Келинг, таҳлил қиламиз: 0,5 литр «WF» ичимлигининг дўконлардаги ўртача нархи 3 000 сўм, «Spark» автомобилнинг қиймати тахминан 65 млн. дейлик. Математикага мурожаат қиламиз: битта автомобиль пулига тахминан 21 667 дона «WF» ичимлиги берар экан. Ҳайратланарли «мега акция»да салқинлаштирувчи ичимликни хуш кўрадиган истеъмолчилар тўрт донадан «Malibu», «Tracker», «Cobalt», «Nexia 3», ўн дона «Spark» ва бошқа қимматбаҳо совринлар ютиб олиш имконига эга бўлишлари ҳақида «оғиз кўпиртирилган». Қолган математик ҳисоблашларни сизга қолдирамиз. Мени эса бир савол қийнапти: шунча ютукни истеъмолчиларга беришга ошиққан ишлаб чиқарувчилар нахотки фақат зарарни ўйлаб, бизнес бошлашган бўлса? Аслида, бу ўйин ичидаги «ўйин»лардан кимга зарару кимга фойда? Хулоса ўзингиздан...

Махфуза ПЎЛАТОВА,
«Оила даврасида» муҳбири